Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2022 m. rugsėjo 8 d.[1]

Byla C-472/21

Monz Handelsgesellschaft International mbH & Co. KG
prieš
Büchel GmbH & Co. Fahrzeugtechnik KG

(*Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Intelektinė nuosavybė – Įregistruotas dizainas – Direktyva 98/71/EB – 3 straipsnio 3 ir 4 dalys – Sudėtinio gaminio sudedamosios dalies apsaugos sąlygos – Sąvokos „matomumas“ ir „įprastas naudojimas“ – Naujumas ir individualios savybės – Sudėtinio gaminio sudedamosios dalies matomumas įprastai naudojant šį gaminį“

Įžanga

1. Dizaino apsaugai pagal Sąjungos teisę keliami naujumo ir individualių savybių reikalavimai. Tačiau situacija tampa sudėtingesnė, kai gaminys, kuriam taikomas atitinkamas dizainas, yra sudėtinio gaminio sudedamoji dalis. Tokiu atveju apsauga suteikiama tik su sąlyga, pirma, kad ši sudedamoji dalis, ją įmontavus į sudėtinį gaminį, išlieka matoma naudojant sudėtinį gaminį, kurio dalis ji yra, ir, antra, kad tos sudedamosios dalies matomos dalys atitinka naujumo ir individualių savybių reikalavimus. Šios papildomos sąlygos buvo nustatytos siekiant užkirsti kelią sudėtinių gaminių atsarginių dalių gamybos ir prekybos monopolizavimui pasinaudojant dizaino teise, ypač automobilių sektoriuje[2].

2. Vis dėlto sudėtinių gaminių sudedamosioms dalims taikomo dizaino apsaugos reikalavimai yra susiję su visais sektoriais ir praktikoje dažnai sunku teisingai aiškinti sąvokas gaminio „matomumas“ ir „įprastas naudojimas“. Šis aiškinimas yra šios bylos nagrinėjimo dalykas.

[1] Originalo kalba: prancūzų.

[2] Automobilių sektoriui būdingi, pirma, didelė atsarginių dalių kaina ir, antra, palyginti didelis eismo įvykių sukeliamos žalos lygis. Todėl atsarginių dalių rinka šiame sektoriuje yra itin pelninga.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3. 1998 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos [3] 1 straipsnyje nustatyta:

„Šioje direktyvoje:

a) „dizainas“ – tai viso gaminio ar jo dalies vaizdas, susidarantis dėl paties gaminio ir (arba) jo ornamentikos, specifinių linijų, kontūrų, spalvų, formos, tekstūros ir (arba) medžiagų savybių;

b) „gaminys“ – tai pramoniniu būdu arba rankomis pagamintas daiktas, taip pat, *inter alia*, sudėtiniam gaminiui sukonstruoti skirtos surenkamosios dalys, pakuotė, apipavidalinimas, grafiniai simboliai ir spaustuvės šriftai, išskyrus kompiuterių programas;

c) „sudėtinis gaminys“ – tai gaminys, susidedantis iš daugelio sudedamųjų dalių, kurias galima pakeisti tą gaminį išardant ir vėl surenkant.“

4. Šios direktyvos 3 straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodyta:

„3. Dizainas, taikytas ar panaudotas gaminiui, kuris yra sudėtinio gaminio sudedamoji dalis, yra laikomas nauju ir turinčiu individualių savybių tiktai:

a) jei ta sudedamoji dalis, ją įmontavus į sudėtinį gaminį, išlieka matoma pastarąjį įprastai naudojant; ir

b) tik tada, kai tos sudedamosios dalies matomos savybės atitinka naujumo ir individualių savybių reikalavimus.

4. „Įprastas naudojimas“, minimas šio straipsnio 3 dalies a punkte, yra su galutiniu naudotoju siejamas naudojimas, išskyrus techninę priežiūrą, apžiūrą ar taisymą.“

Vokietijos teisė

5. Pagrindinei bylai taikomos redakcijos 2014 m. vasario 24 d. *Gesetz über den rechtlichen Schutz von Design* (Dizaino apsaugos įstatymas, toliau – *DesignG*) [4] 1 straipsnio 4 punktu ir 4 straipsniu iš esmės pažodžiui perkeliamos Direktyvos 98/71 3 straipsnio 3 ir 4 dalys. Tačiau žodžiai „bestimmungsgemäße Verwendung“, vartojami šios direktyvos redakcijoje vokiečių kalba, taigi, ir *DesignG*, atrodo, lemia siauresnį aiškinimą, nei suponuoja kitos šios direktyvos kalbinės redakcijos.

[3] OL L 289, 1998, p. 28; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 21 t., p. 120.

[4] *BGBl.* I, p. 122.

Faktinės bylos aplinkybės, procesas pagrindinėje byloje ir prejudiciniai klausimai

6. Pagal Vokietijos teisę įsteigta bendrovė *Monz Handelsgesellschaft International mbH & Co. KG* (toliau – *Monz*) yra dizaino Nr. 40 2011 004 383-0001, nuo 2011 m. lapkričio 3 d. įregistruoto *Deutsches Patent- und Markenamt* (Vokietijos patentų ir prekių ženklų tarnyba, toliau – DPMA) gaminiams „dviračio arba motociklo balneliai“, savininkė. Dizainas įregistruotas kaip vienas vaizdas, juo parodyta tokia balnelio apačia:

7. 2016 m. liepos 27 d. *Büchel GmbH & Co. Fahrzeugtechnik KG*, (toliau – *Büchel*), taip pat pagal Vokietijos teisę įsteigta bendrovė, kreipėsi į DPMA, prašydama pripažinti ginčijamo dizaino registraciją negaliojančia, ir nurodė, kad jis neatitinka apsaugos reikalavimų, t. y. naujumo ir individualių savybių. Ji teigė, kad šiam dizainui negali būti taikoma apsauga pagal *DesignG* 4 straipsnį, nes kaip sudėtinio gaminio, pavyzdžiui, „dviračio“ ar „motociklo“, sudedamoji dalis jis nėra matomas įprastai naudojant šį gaminį.

8. 2018 m. rugpjūčio 10 d. sprendimu DPMA atmetė prašymą pripažinti registraciją negaliojančia ir nusprendė, kad nėra jokio pagrindo netaikyti apsaugos ginčijamam dizainui pagal *DesignG* 4 straipsnį. Jos teigimu, nors dizainas, dėl kurio pateikta paraiška „dviračių [arba] motociklų balneliams“, iš tiesų yra „sudėtinio gaminio sudedamoji dalis“, ši sudedamoji dalis išlieka matoma įprastai naudojant šį sudėtinį gaminį. DPMA manė, kad įprastas naudojimas taip pat apima „balnelio išardymą ir surinkimą ne techninės priežiūros, apžiūros ar taisymo tikslais“, ypač atsižvelgiant į tai, kad *DesignG* 1 straipsnio 4 punkte yra pateiktas „išsamus neįprastų naudojimo būdų sąrašas, kaip tai suprantama pagal *DesignG* 4 straipsnį, kuris yra numatytas kaip išimtis, todėl turi būti aiškinamas griežtai“ [5]. DPMA nusprendė, kad iš šios nuostatos matyti, jog „bet koks su galutiniu naudotoju siejamas naudojimas, kuris nėra techninės priežiūros, apžiūros ar taisymo priemonė <…>, yra įprastas naudojimas“.

[5] Tai yra techninės priežiūros, apžiūros ir taisymo veiksmai, kurie pagal Direktyvos 98/71 3 straipsnio 4 dalį nepatenka į sąvoką „įprastas naudojimas“.

9. *Büchel* pateikus skundą dėl šio sprendimo, *Bundespatentgericht* (Federalinis patentų teismas, Vokietija) 2020 m. vasario 27 d. sprendimu pripažino ginčijamo dizaino registraciją negaliojančia, motyvuodamas tuo, kad šis dizainas neatitinka naujumo ir individualių savybių reikalavimų. Šio teismo teigimu, pagal *DesignG* 4 straipsnį dizaino apsauga savaime gali būti suteikiama tik toms dalims, kurios lieka „matomos kaip sudėtinio gaminio sudedamosios dalys jas įmontavus ir (arba) integravus į šį gaminį“. Ir atvirkščiai, vaizdas, kuris tampa matomas tik dėl to, kad dalis atskiriama nuo sudėtinio gaminio, arba kai ji yra atskiriama, neleidžia konstatuoti jos matomumo, dėl kurio būtų draudžiama nesuteikti apsaugos pagal *DesignG* 4 straipsnį. Tas teismas laikėsi nuomonės, kad įprastas naudojimas, kaip tai suprantama pagal *DesignG* 1 straipsnio 4 dalį, yra tik važiavimas dviračiu, taip pat lipimas ant dviračio ir nulipimas nuo jo. Teismo nuomone, atsižvelgiant į šiuos naudojimo būdus, balnelio apačia nėra matoma nei galutiniam naudotojui, nei trečiajam asmeniui. *Monz* dėl šio sprendimo padavė apeliaciją prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

10. Tokiomis aplinkybėmis *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar tam, kad dizainą turinti sudedamoji dalis būtų laikoma „matoma“, kaip tai suprantama pagal [Direktyvos 98/71] 3 straipsnio 3 dalį, pakanka, kad dizainą būtų objektyviai įmanoma atpažinti įmontavus šią sudedamąją dalį, ar svarbu, kad dizainas būtų matomas tam tikromis naudojimo sąlygomis arba žvelgiant iš tam tikros perspektyvos?

2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta, kad svarbus matomumas tam tikromis naudojimo sąlygomis arba žvelgiant iš tam tikros perspektyvos:

   a) kas turi lemiamą reikšmę sprendžiant, ar galutinis naudotojas „įprastai naudoja“ sudėtinį gaminį, kaip tai suprantama pagal [Direktyvos 98/71] 3 straipsnio 3 ir 4 dalis: sudedamosios dalies arba sudėtinio gaminio gamintojo numatyta paskirtis ar tai, kaip galutinis naudotojas įprastai naudoja sudėtinį gaminį?

   b) kokiais kriterijais remiantis vertinama, ar galutinis naudotojas naudoja sudėtinį gaminį „įprastai“, kaip tai suprantama pagal [Direktyvos 98/71] 3 straipsnio 3 ir 4 dalis?“

11. 2021 m. rugpjūčio 2 d. Teisingumo Teismas gavo prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Rašytines pastabas pateikė pagrindinės bylos šalys ir Europos Komisija. Teismo posėdžio nebuvo surengta.

Analizė

12. Primintina, kad pagrindinėje byloje pirmosios instancijos teismas pripažino nagrinėjamo dizaino registraciją negaliojančia ir nusprendė, kad įprastas dviračio naudojimas yra važiavimas dviračiu, taip pat, papildomai, lipimo ant dviračio ir nulipimo nuo jo veiksmai, – šiais atvejais apatinė balnelio dalis paprastai nėra matoma, priešingai, nei reikalaujama pagal Vokietijos teisės nuostatas, kuriomis į nacionalinę teisę perkelta Direktyvos 98/71 3 straipsnio 3 dalis

13. Atsižvelgiant būtent į šį vertinimą reikia suprasti nagrinėjamus prejudicinius klausimus. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori patikrinti, pirma, ar pirmosios instancijos teismas teisingai nusprendė, kad reikia atsižvelgti tik į sudėtinio gaminio

sudedamosios dalies matomumą tokio gaminio naudojimo atveju (pirmasis klausimas), ir, antra, ar svarbus tik šio gaminio naudojimas pagal jo pagrindinę funkciją, t. y. nagrinėjamu atveju – judėjimas sėdint ant dviračio (antrasis klausimas).

Dėl pirmojo prejudicinio klausimo

14. Pirmuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 98/71 3 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip, jog tam, kad būtų galima suteikti apsaugą dizainui, taikytam ar panaudotam gaminiui, kuris yra sudėtinio gaminio sudedamoji dalis, pakanka, kad ši sudedamoji dalis būtų matoma *in abstracto*, ar minėta dalis turi būti matoma įprastai naudojant šį sudėtinį gaminį.

15. Direktyvos 98/71 3 straipsnio 3 dalies b punkte taip pat reikalaujama, kad būtent matomos sudedamosios dalies savybės pačios atitiktų naujumo ir individualių savybių reikalavimus. Nors prejudiciniuose klausimuose šis aspektas tiesiogiai nenurodytas, jis vis dėlto yra numanomas. Iš tiesų pagrindinėje byloje aiškiai matyti, kad kalbama apie balnelio apačios, t. y. apie vietos, kuriai taikytas aptariamas dizainas, matomumą. Be to, pagal šios direktyvos 7 straipsnį teisės į dizainą nesuteikiama, jei gaminio išvaizdą lemia tik jo techninė funkcija. Tačiau neatrodo, kad taip yra nagrinėjamu atveju. Kad ir kaip būtų, neatrodo, kad toks prieštaravimas būtų pareikštas dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamo dizaino.

16. Pirmiausia reikia pažymėti, kaip ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kad pirmosios instancijos teismas teisingai kvalifikavo dviračių ir motociklų balnelius kaip „sudėtinio gaminio sudedamąsias dalis“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 98/71 3 straipsnio 3 dalį.

17. Be to, šis teismas teisingai nesutiko su DPMA sprendimu tiek, kiek ji nusprendė, jog pakanka, kad balnelio apačia būtų matoma montuojant šį balnelį ant dviračio ar jį nuimant. Iš tiesų Direktyvos 98/71 3 straipsnio 3 dalies a punkte aiškiai nurodyta, kad sudedamoji dalis turi likti matoma, ją „įmontavus į sudėtinį gaminį“. Tai neleidžia atsižvelgti į sudedamosios dalies matomumą surinkimo ar išardymo metu, nesvarbu, ar šie veiksmai yra įprasti naudojant gaminį.

18. Kiek tai susiję su prejudiciniu klausimu, Direktyvos 98/71 3 straipsnio 3 dalies a punkto formuluotė nėra tokia aiški, kaip galėtų atrodyti iš pirmo žvilgsnio. Iš tiesų, kaip savo pastabose pažymi *Monz*, pagal šią nuostatą reikalaujama, kad sudedamoji dalis, ją įmontavus į sudėtinį gaminį, „išl[iktų]“ [6] matoma įprastai naudojant šį gaminį. Ši formuluotė gali būti aiškinama taip, jog pakanka, kad, įmontavus atitinkamą sudedamąją dalį į sudėtinį gaminį, ši dalis nebūtų visiškai uždengta, todėl ją būtų galima pamatyti, net jei tik teoriškai ir neatsižvelgiant į galimai neįprastą stebėjimo perspektyvą, kurią šiuo tikslu reikėtų pasirinkti. Taigi apsauga pagal šią direktyvą netaikoma tik dizainui, panaudotam sudedamosioms dalims, kurioms pamatyti reikia imtis priemonių, nesusijusių su įprastu gaminio naudojimu, be kita ko, – jo išardymo.

[6] Taip pat, be kita ko, yra redakcijose ispanų („sigue siendo“), vokiečių („bleibt“), anglų („remains“), italų („rimane“) ir lenkų („pozostaje“) kalbomis.

19. Vis dėlto toks aiškinimas prieštarauja Direktyvos 98/71 3 straipsnio 3 dalies a punkto antros dalies formuluotei, pagal kurią atitinkama sudedamoji dalis turi būti matoma „įprastai naudojant“ [7] sudėtinį gaminį. Kaip, mano nuomone, teisingai pažymi tiek prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, tiek Komisija, ši formuluotė neapima atvejų, kai sudedamoji dalis matoma tik situacijose, kurios nesusiklosto įprastai naudojant atitinkamą gaminį.

20. Be to, kaip iš esmės pažymi Komisija, pagal Direktyvos 98/71 1 straipsnio a punktą dizaino apsaugos objektas pagal šią direktyvą yra gaminio ar jo dalies vaizdas. Jeigu sudedamosios dalys, skirtos įmontuoti į sudėtinį gaminį, pačios yra gaminiai pagal šios direktyvos 1 straipsnio b punktą, apsauga taikoma tik tuomet, kai jos yra matomos po įmontavimo. Todėl apsaugos objektas yra sudėtinio gaminio sudedamosios dalies vaizdas. Tačiau, mano nuomone, sunku kalbėti apie gaminio vaizdą, jeigu, jį įmontavus į sudėtinį gaminį, gaminys, net ir visiškai neuždengtas ir nepaslėptas, yra matomas tik retais ir neįprastais atvejais, atsižvelgiant į įprastą to sudėtinio gaminio naudojimą.

21. Atsižvelgdamas į šiuos argumentus siūlau į pirmąjį prejudicinį klausimą atsakyti, kad Direktyvos 98/71 3 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip, jog tam, kad gaminiui, kuris yra sudėtinio gaminio sudedamoji dalis, taikytas ar panaudotas dizainas galėtų būti saugomas pagal šią direktyvą, atitinkama sudedamoji dalis turi būti matoma įprastai naudojant šį sudėtinį gaminį.

22. Taigi esminis šios bylos elementas yra sąvokos „įprastas naudojimas“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 98/71 3 straipsnio 4 dalį, aiškinimas, kuris yra antrojo prejudicinio klausimo dalykas.

Dėl antrojo prejudicinio klausimo

23. Antruoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 98/71 3 straipsnio 4 dalį reikia aiškinti taip, kad sąvoka „įprastas naudojimas“ reiškia tik sudėtinio gaminio naudojimą pagal jo pagrindinę funkciją [8], ar apima visas situacijas, kurios pagrįstai gali susiklostyti, kai tokį gaminį naudoja galutinis naudotojas [9].

24. Šis klausimas atkartoja pirmosios instancijos teismo išvadas, kai jis kvalifikavo kaip „įprastą naudojimą“ važiavimą dviračiu ir, papildomai, lipimą ant jo bei nulipimą nuo jo. Taigi, to teismo teigimu, tais atvejais dviračio balnelio apatinė dalis nėra matoma, todėl šiai vietai taikytas dizainas nėra matomas įprastai naudojant gaminį, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 98/71 3 straipsnio 3 dalį.

25. Tiesa, kad tokio ir net siauresnio požiūrio Bendrasis Teismas laikėsi savo sprendimuose, kurie, beje, yra reti, susijusiuose su Reglamento (EB) Nr. 6/2002 [10] 4 straipsnio 2 dalies, kuri Sąjungos dizaino apsaugos sistemoje atitinka Direktyvos 98/71 3 straipsnio 3 dalį, aiškinimu. Bendrasis

[7] Taip pat yra, be kita ko, versijose ispanų („durante“), vokiečių („bei“), anglų („during“), italų („durante‘) ir lenkų („podczas“) kalbomis.

[8] Atsižvelgdamas į prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktus paaiškinimus, būtent taip suprantu žodžius „sudedamosios dalies arba sudėtinio gaminio gamintojo numatyta paskirtis“, pavartotus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo antrajame prejudiciniame klausime.

[9] „Įprastas naudojimas“, kaip nurodyta antrajame prejudiciniame klausime.

[10] 2001 m. gruodžio 12 d. Tarybos reglamentas dėl Bendrijos dizaino (OL L 3, 2002, p. 1; 2014 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 27 t., p. 142).

Teismas mano, kad, siekiant įvertinti sudėtinio gaminio sudedamosios dalies matomumą, reikia atsižvelgti tik į šio sudėtinio gaminio galutinio naudotojo galimybę ją matyti, kai jis naudoja šį gaminį pagal jo pagrindinę funkciją [11].

26. Taikant tokį požiūrį dviračių balneliams, būtų pasiektas nepageidautinas rezultatas – joks balneliui taikytas dizainas negalėtų būti apsaugotas, nes naudojant dviratį pagal pagrindinę funkciją, t. y. važiuojant dviračiu, balnelį visiškai uždengia naudotojo kūno dalis, ant kurios jis sėdi, išskyrus balnelio apačią, kuri vis dėlto, kad ir kaip būtų, lieka nematoma.

27. Atsižvelgdamas į šį rezultatą pirmosios instancijos teismas pagrindinėje byloje į sąvoką „įprastas naudojimas“ įtraukė lipimo ant dviračio ir nulipimo nuo jo veiksmą. Tačiau į šią sąvoką jis neįtraukė, be kita ko, dviračio laikymo ir transportavimo, kaip veiksmų, atliekamų prieš dviračio naudojimą ar po jo. Toks samprotavimas nėra įtikinamas, nes jei „įprastu naudojimu“ būtų laikomas tik važiavimas dviračiu, tuomet lipimas ant dviračio ir nulipimas nuo jo taip pat būtų veiksmas, atliekamas prieš naudojimą arba po jo, kaip ir laikymas bei transportavimas. Taigi šių veiksmų atskyrimas atrodo ginčytinas.

28. Be to, man atrodo, kad laikantis tokio požiūrio pernelyg susiaurinama „įprasto naudojimo“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 98/71 3 straipsnio 4 dalį, apibrėžtis, nepagrįstai apribojant dizaino, taikomo sudėtinių gaminių sudedamosiomis dalimis, apsaugą.

29. Visuotinai pripažįstama, kad Sąjungos teisėje specialių teisės nuostatų, susijusių su sudėtinio gaminio sudedamosioms dalims taikomo dizaino apsauga, esmė – tai siekis išvengti atsarginių dalių rinkos monopolizavimo pasinaudojant dizaino teise. Tačiau doktrinos autoriai [12] smarkiai kritikavo šias teisės nuostatas, nes jomis nepagrįstai apribojama apsauga, suteikiama sudėtinių gaminių sudedamosiomis dalimis taikomam dizainui, palyginti su kitiems gaminiams taikomo dizaino apsauga.

30. Ši kritika nėra nepagrįsta. Dizainas, taikytas gaminiams, kurie nėra skirti įmontuoti į sudėtinius gaminius, saugomas neatsižvelgiant į tai, ar jis matomas „įprastai naudojant“ gaminį. Taigi, kadangi dizainas apibrėžtas kaip gaminio „ar jo dalies“ vaizdas [13], gali būti saugomas ir dizainas, taikytas gaminių dalims, kurios nėra matomos, kai gaminys naudojamas pagal savo pagrindinę funkciją, pavyzdžiui, batų padams ar striukės pamušalui [14].

31. Be abejo, gaminio rinkos monopolizavimas pasinaudojant dizaino teisėmis yra piktnaudžiavimas, kurio reikėtų kiek įmanoma vengti. Šis rezultatas, be kita ko, gali būti pasiektas laikantis Direktyvos 98/71 3 straipsnio 2 dalyje numatytų naujumo ir individualių savybių reikalavimų, kuriuos turi atitikti dizainas. Kita vertus, mano nuomone, direktyvos 3 straipsnio 3 dalis turėtų būti aiškinama taip, kad nebūtų nepagrįstai apribota atsarginėms dalims taikomo dizaino apsauga. Tačiau iš šios nuostatos išplaukiančio apribojimo apimtis labai priklauso nuo sąvokos „įprastas naudojimas“ aiškinimo.

[11] Žr. 2011 m. rugsėjo 9 d. sprendimus *Kwang Yang Motor / VRDT – Honda Giken Kogyo (Vidaus degimo variklis)* (T-10/08, nepaskelbtas Rink., EU:T:2011:446, 21 ir 22 punktai) ir *Kwang Yang Motor / VRDT – Honda Giken Kogyo (Vidaus degimo variklis)* (T-11/08, nepaskelbtas Rink., EU:T:2011:447, 21 ir 22 punktai), taip pat 2017 m. kovo 14 d. sprendimus *Wessel-Werk / EUIPO – Wolf PVG (Dulkių siurblio antgaliai)* (T-174/16, nepaskelbtas Rink., EU:T:2017:161, 30 punktas) ir *Wessel-Werk / EUIPO – Wolf PVG (Dulkių siurblio antgaliai)* (T-175/16, nepaskelbtas Rink., EU:T:2017:160, 30 punktas).

[12] Žr. Hasselblatt, G. N., in Hasselblatt, G. N. (leid.), *Community Design Regulation (EC) No 6/2002. A Commentary*, C. H. Beck, Miunchenas, 2015, p. 62 ir cituoti šaltiniai.

[13] Direktyvos 98/71 1 straipsnio a punktas.

[14] Kadangi šios dalys nėra atskiriamos, jos nelaikomos sudėtinių gaminių sudedamosiomis dalimis, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 98/71 1 straipsnio c punktą.

32. Pagal Direktyvos 98/71 3 straipsnio 4 dalį „įprastas naudojimas“ reiškia su galutiniu naudotoju siejamą naudojimą, išskyrus techninę priežiūrą, apžiūrą ir taisymą. Akivaizdu, kad tai visų pirma reiškia naudojimą. Gaminio išardymas ar sunaikinimas nėra jo naudojimas. Toliau išdėstytus argumentus reikia aiškinti atsižvelgiant būtent į šią išlygą.

33. Pirma, nors šiame apibrėžime daroma nuoroda į galutinį naudotoją, mano nuomone, klaidinga manyti, kaip tai daro Bendrasis Teismas šios išvados 25 punkte minėtuose sprendimuose, kad sudėtinio gaminio sudedamosios dalies matomumas turi būti vertinamas tik iš šio gaminio galutinio naudotojo stebėjimo perspektyvos. Naudojimas, siejamas „su galutiniu naudotoju“, apibūdina tik pačias situacijas, kai matomumas turi būti vertinamas, neįtraukinat tų atvejų, kurie nėra susiję su galutiniu naudotoju, pavyzdžiui, gamyba, prekyba ir galbūt sunaikinimas ar perdirbimas pasibaigus gaminio naudojimo laikui. Vadovaujantis būtent šia logika Direktyvos 98/71 3 straipsnio 4 dalyje aiškiai nurodyta, kad sąvoka „įprastas naudojimas“ neapima techninės priežiūros, apžiūros ir taisymo, kurie atliekami tuo metu, kai gaminį naudoja galutinis naudotojas, tačiau kuriuos dažnai atlieka tretieji asmenys.

34. Taigi, nors Direktyvos 98/71 3 straipsnio 3 dalyje, siejamoje su jos 3 straipsnio 4 dalimi, reikalaujama, kad sudėtinio gaminio sudedamoji dalis būtų matoma tuo metu, kai jį *naudoja galutinis naudotojas*, ši nuostata negali būti suprantama kaip reikalavimas, kad sudedamoji dalis būtų matoma *galutiniam naudotojui*. Taip pat atsižvelgiama į matomumą tretiesiems stebėtojams. Be to, tam, kad dizainas atliktų savo paskirtį – pritraukti prekių įgijėjus, taip pat reikia, kad jis galėtų leisti įgijėjams padaryti įspūdį kitiems asmenims [15].

35. Beje, jei galutinio naudotojo stebėjimo perspektyva būtų lemiama, reikėtų tiksliai nustatyti, kas yra galutinis naudotojas. Nors tai gali būti gana paprasta, pavyzdžiui, dviračio atveju, kitais atvejais gali būti daug sunkiau. Pavyzdžiui, kas yra galutinis autobuso naudotojas: vairuotojas, keleiviai, autobusą eksploatuojančios transporto įmonės darbuotojai? Visų šių asmenų stebėjimo perspektyva yra skirtinga ir jiems gali būti matomos skirtingos autobuso dalys, be kita ko, kai autobusas naudojamas pagal pagrindinę funkciją, t. y. kelionės metu.

36. Taip pat nereikia painioti Direktyvos 98/71 3 straipsnio 4 dalyje vartojamos sąvokos „galutinis [sudėtinio gaminio] naudotojas“ ir šios direktyvos 5 straipsnio 1 dalyje vartojamos sąvokos „informuotas naudotojas“ [16]. Ši antroji sąvoka susijusi su fiktyviu asmeniu, kuris yra dizaino individualių savybių vertinimo kriterijus, o sąvoka „galutinis naudotojas“ reiškia tik hipotetinę figūrą, kuriai skirtas sudėtinis gaminys su sudedamąja dalimi, kuriai buvo taikytas dizainas. Šio galutinio naudotojo gebėjimas atskirti šio dizaino individualias savybes, taigi, ir tai, ar jis yra *informuotas* naudotojas, šiuo atveju neturi jokios reikšmės.

37. Galiausiai, jei būtų atsižvelgiama tik į galutinio naudotojo stebėjimo perspektyvą, būtų logiška manyti, kad „įprasto naudojimo“ sąvoka apima tik gaminio naudojimą pagal jo pagrindinę funkciją. Iš tiesų kitais gaminio naudojimo atvejais naudotojo stebėjimo perspektyva nesiskiria nuo trečiųjų asmenų. Tačiau, kaip nurodysiu toliau pateikdamas argumentus, toks siauras sąvokos „įprastas naudojimas“ aiškinimas yra tiek pat nepagrįstas kaip ir atvejis, kai atsižvelgiama tik į galutinio naudotojo stebėjimo perspektyvą.

[15] Arba „pasirodyti“, kaip sakoma šnekamojoje kalboje.

[16] Atrodo, būtent tokią klaidą padarė Bendrasis Teismas savo 2017 m. kovo 14 d. sprendimuose *Wessel-Werk / EUIPO – Wolf PVG (Dulkių siurblio antgaliai)* (T-174/16, nepaskelbtas Rink., EU:T:2017:161, 30 punktas) ir *Wessel-Werk / EUIPO – Wolf PVG (Dulkių siurblio antgaliai)* (T-175/16, nepaskelbtas Rink., EU:T:2017:160, 30 punktas), padaręs nuorodą į „įprastą dulkių siurblio ar dulkių siurblio antgalio naudojimą valymo tikslais, kai jį naudoja galutinis informuotas naudotojas, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 6/2002 4 straipsnio 2 dalies a punktą ir 3 dalį“.

38. Iš tiesų, antra, mano nuomone, yra klaidinga, kaip pažymi ir Komisija, tapatinti įprastą gaminio naudojimą su pagrindine funkcija, kuriai tas gaminys yra skirtas. Praktikoje, norint naudoti gaminį pagal jo pagrindinę funkciją, dažnai reikia įvairių veiksmų, kurių gali būti imamasi prieš arba po to, kai gaminys atlieka savo pagrindinę funkciją, pavyzdžiui, gaminio laikymas ir transportavimas. Jei gaminys – tai transporto priemonė, dar reikia pridėti lipimo ir išlipimo, taip pat bagažo ar prekių pakrovimo ir iškrovimo veiksmus.

39. Direktyvos 98/71 3 straipsnio 4 dalies formuluotėje nėra nieko, kas reikalautų neįtraukti tokių veiksmų į „įprasto naudojimo“ sąvoką. Atvirkščiai, šioje nuostatoje pateiktoje šios sąvokos apibrėžtyje paminėtas tik „su galutiniu naudotoju siejamas naudojimas“. Nereikia ieškoti papildomų naudojimo požymių, kad būtų galima jį laikyti „įprastu“. Todėl visi veiksmai, kuriuos gali atlikti galutinis gaminio naudotojas, naudodamas gaminį, turi patekti į „įprasto naudojimo“ sąvoką, išskyrus tuos, kurie yra aiškiai išskirti [17].

40. Direktyvos 98/71 3 straipsnio 3 dalies tikslas taip pat nepatvirtina, kad sąvoka „įprastas naudojimas“ turi neapimti kitų veiksmų nei tie, kurie susiję su pagrindine gaminio funkcija. Šis tikslas – išvengti atsarginių dalių, kurios yra nematomos jas įmontavus į sudėtinį gaminį, rinkos monopolizavimo pasinaudojant dizaino apsauga, nes dizainas, galimai taikytas tokiai sudedamajai daliai, neprisideda arba tik labai nedaug prisideda prie šio sudėtinio gaminio išvaizdos. Tačiau gaminio vaizdas matomas ne tik tada, kai jis naudojamas pagal pagrindinę funkciją, bet ir tada, kai atliekami tam tikri veiksmai prieš šį naudojimą ir po jo, taip pat su juo susiję veiksmai. Taigi šių veiksmų įtraukimas į sąvoką „įprastas naudojimas“ nepaneigia tikslo išvengti rinkos monopolizavimo.

41. Galiausiai, trečia, nors Direktyvos 98/71 3 straipsnio 4 dalyje aiškiai nurodyta, kad sąvoka „įprastas naudojimas“ netaikoma techninei priežiūrai, apžiūrai ir taisymui, mano nuomone, ši išimtis neturi būti aiškinama pernelyg plačiai. Tam tikri veiksmai, be kita ko, susiję su priežiūra, yra neatskiriama tam tikrų gaminių naudojimo dalis. Šiuo atveju, pirma, turiu omenyje plovimą ir valymą. Mano nuomone, sąvokos „įprastas naudojimas“ netaikymas plovimui ir valymui prieštarautų bet kokiai logikai, be kita ko, dėl to, kad tam tikrų gaminių atveju reguliarus valymas yra jų naudojimo sąlyga [18]. Antra, gali būti paminėtos įprastos techninės priežiūros operacijos, kurias paprastai atlieka galutinis gaminio naudotojas ir kurios dažnai taip pat nulemia gaminio naudojimą, pavyzdžiui, eksploatacinių medžiagų ir eksploatacinių skysčių keitimas, transporto priemonės padangų pūtimas arba gaminių su vidaus degimo varikliu degalų bako pildymas. Galiausiai, trečia, tai gali būti smulkių gedimų šalinimas, pavyzdžiui, spausdintuve užstrigus popieriui. Visi šie veiksmai yra būtini galutiniam naudotojui naudojant gaminį, todėl jie turi patekti į sąvoką „įprastas naudojimas“.

42. Vis dėlto ši sąvoka netaikoma veiksmams, kurie atliekami ne tik naudojant gaminį, kaip antai techninė apžiūra, periodinė techninė priežiūra ar net pats taisymas [19]. Viena vertus, šiuos veiksmus paprastai atlieka ne galutinis gaminio naudotojas, o profesionalai, kita vertus, jie gali būti susiję su sudėtinio gaminio daliniu išardymu arba jo stebėjimu neįprastu kampu, atskleidžiant dalis, kurios paprastai lieka nematomos gaminio naudojimo metu. Šie du ypatumai pateisina šių veiksmų neįtraukimą į sąvoką „įprastas naudojimas“.

[17] T. y. techninė priežiūra, apžiūra ir taisymas.

[18] Vejapjovė arba kavos aparatas – tai būtų tik du pavyzdžiai iš galimų.

[19] Vis dėlto reikia pažymėti, kad dizaino, taikomo sudėtiniams gaminiams taisyti skirtoms atsarginėms dalims, naudojimą reglamentuoja speciali nuostata, vadinama „taisymo išlyga“, įtvirtinta Direktyvos 98/71 14 straipsnyje, ir kad analogiška nuostata taip pat yra įtvirtinta Reglamento Nr. 6/2002 110 straipsnyje.

43. Vertinant sudėtinio gaminio dalies matomumą, jeigu būtų leidžiama atsižvelgti į kitų asmenų, o ne vien galutinio to sudėtinio gaminio naudotojo, stebėjimo perspektyvą, taip pat jeigu į sąvoką „įprastas naudojimas“ būtų įtraukiami kiti veiksmai, o ne vien gaminio naudojimas pagal jo pagrindinę funkciją, būtų galima atsižvelgti į stebėjimo kampus, kurie yra tokie pat svarbūs gaminio išvaizdai atskleisti, kaip ir naudotojo, kai jis naudoja gaminį pagal jo pagrindinę funkciją. Mano nuomone, šis rezultatas ne tik neprieštarauja nei Direktyvos 98/71 3 straipsnio 3 ir 4 dalių tekstui, nei tikslui, bet ir, manau, yra visiškai pagrįstas. Jei dizainas, taikytas bato pado apačiai, gali būti saugomas pagal šią direktyvą [20], nematau priežasčių, kodėl dizainas, taikytas dviračio balnelio apačiai, kaip nagrinėjamu atveju, negalėtų būti saugomas. Vienintelė priežastis, galinti pateisinti šį skirtumą, yra ta, kad balnelį galima nuimti nuo dviračio [21], o pado nuo bato (taip lengvai) atskirti negalima.

44. Tiesa, kad toks platus sąvokos „įprastas naudojimas“ aiškinimas apima beveik visus gaminio naudojimo atvejus, išskyrus tuos, kurie susiję su jo išardymu, jei tai nėra įprasto naudojimo dalis. Taigi galima kelti klausimą, ar nebūtų paprasčiau į pirmąjį prejudicinį klausimą atsakyti taip, kad reikėtų *in abstracto* vertinti dalies, kuriai taikytas dizainas, matomumą, nesiejant šio vertinimo su kokia nors konkrečia atitinkamo sudėtinio gaminio naudojimo situacija.

45. Reikia pripažinti, kad skirtumas iš esmės yra konceptualus. Vis dėlto jis turi praktinių pasekmių, nes priklausomai nuo vieno ar kito aiškinimo pasikeistų įrodinėjimo pareiga, tenkanti asmeniui, norinčiam pasinaudoti dizaino, taikomo sudėtinio gaminio sudedamajai daliai, apsauga. Be to, sudėtinio gaminio sudedamoji dalis, kuri, vertinant absoliučiai, yra matoma, nes nėra uždengta, gali būti nematoma jokioje įprasto šio gaminio naudojimo situacijoje [22]. Be to, kaip pažymėjau analizuodamas pirmąjį prejudicinį klausimą, pirmesniame punkte nurodytas aiškinimas prieštarautų Direktyvos 98/71 3 straipsnio 3 dalies tekstui.

46. Taigi siūlau atsakyti į antrąjį prejudicinį klausimą, kad Direktyvos 98/71 3 straipsnio 4 dalis turi būti aiškinama taip, kad žodžiai „įprastas naudojimas“ reiškia visas situacijas, kurios pagrįstai gali susiklostyti galutiniam naudotojui naudojant sudėtinį gaminį.

Išvada

47. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) pateiktus prejudicinius klausimus:

1. 1998 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos 3 straipsnio 3 dalis

   turi būti aiškinama taip:

   kad dizainas, taikytas ar panaudotas gaminiui, kuris yra sudėtinio gaminio sudedamoji dalis, galėtų pasinaudoti apsauga pagal šią direktyvą, atitinkama sudedamoji dalis turi būti matoma įprastai naudojant tą sudėtinį gaminį.

[20] Žr., pavyzdžiui, Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) įregistruotus Bendrijos dizainus Nr. 001918400-0001 ir Nr. 008434088-0003.

[21] Dėl šios aplinkybės taikomas Direktyvos 98/71 3 straipsnio 3 dalyje nustatytas matomumo reikalavimas.

[22] Visų pirma turiu omenyje motorinės transporto priemonės važiuoklės apačią, kurią įprastai naudojant galima stebėti tik iš neįprastos perspektyvos.

2. Direktyvos 98/71 3 straipsnio 4 dalis

turi būti aiškinama taip, kad

žodžiai „įprastas naudojimas“ apima visas situacijas, kurios pagrįstai gali susiklostyti, kai galutinis naudotojas naudoja sudėtinį gaminį.